

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної теорії
і суспільних наук

ПРАКТИКУМ З КУРСУ «СОЦІОЛОГІЯ»
методичні рекомендації
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання усіх спеціальностей
Миколаївського національного аграрного університету

Миколаїв
2015

УДК 316.1

ББК 60.5

П 69

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від ___ грудня 2015 року, протокол № ___

Укладач:

О. В. Шарін – асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету.

Рецензенти:

Т. В. Березовська – канд. іст. наук, доцент кафедри українознавства Миколаївського національного аграрного університету;

О. В. Шевчук – д-р. політ. наук, професор, декана факультету політичних наук Чорноморського державного університету ім. Петра Могили.

Вступ

Особливе місце соціології в системі суспільствознавчих наук полягає в тому, що вона формує у людей соціологічну культуру мислення, здатність правильно оцінювати й сприймати соціальні процеси, що відбуваються у пострадянському суспільстві, сприяє формуванню знань про соціальну дійсність, пояснює логіку процесів соціального розвитку, розробляє методологію та методику соціологічних досліджень. Високий смисл гуманізму та моральності соціологічної науки полягає у здатності “діагностувати” та “лікувати” “соціальні хвороби”, виконувати прогностичні та прикладні функції як на рівні макросоціальних процесів і систем, так і на мікрорівні їх функціонування, забезпечити осмислення всієї цілісності соціального життя.

Метою вивчення курсу є формування здобувачам вищої освіти стійких світоглядних засад, усвідомленого ставлення до своєї ролі у власному житті та житті суспільства, цілісної картини соціальної реальності, наукових уявлень про основні закономірності виникнення, функціонування та розвитку суспільства, усвідомлення гуманістичних, моральнісних принципів внутрішньої структури особистості, що ґрунтується на принципах загальнолюдської культури.

Вивчення курсу передбачає:

- опанування необхідного обсягу інформації про соціологію як науку, її основні структурні елементи, методи та форми соціологічного аналізу суспільства, його специфічні особливості; про соціальне призначення та функції соціології;

- засвоєння наукових знань про ґрунтовні механізми й принципи взаємодії основних складових суспільства як соціальної системи, місце і роль особистості в життєдіяльності суспільства, про способи соціалізації індивіда;

- ознайомлення з найавторитетнішими у сучасній соціології галузевими та спеціальними теоріями; які надають конкретну, вірогідну, точну інформацію про соціальні процеси та виявляють специфіку соціологічних досліджень суспільства.

Методичні рекомендації призначені для використання їх здобувачами вищої освіти у процесі підготовки до семінарських занять, а також при їх проведенні. Протягом вивчення курсу соціології здобувачі вищої освіти мають написати реферат з однієї із запропонованих тем, зробити доповідь-аналіз або розгорнуте повідомлення з подій соціального життя в Україні, світової суспільно-політичної практики.

Модуль I. Методологічні засади соціології

Тема 1. Соціологія як наука

1. Специфіка соціологічної системи знань. Предмет соціології.
2. Структура і функції соціології.
3. Соціологія в системі суспільних і гуманітарних наук.

Основні поняття і терміни: ”Соціальна фізика”, суспільствознавство, соціологія, протосоціологія, соціальний факт, соціальна дія, структура соціології, теоретична соціологія, емпірична соціологія, прикладні соціологічні дослідження, фундаментальні соціологічні дослідження, макросоціологія, мікросоціологія, теорія “середнього рівня”, соціальна інженерія, функції соціології.

Теми рефератів

1. Виникнення і розвиток соціології.
2. Дискусії в соціологічній науці про предмет соціології.
3. Місце і роль соціальної інженерії в соціології та суспільстві.

Питання для обговорення

1. Що характеризує специфіку соціології як науки ?
2. Які складові входять до структури соціології ?
3. В чому полягають основні функції соціології ?
4. Чому соціологія має таку складну і розгалужену структуру ?

Тести і завдання

1. Вивченню закономірностей функціонування і розвитку різноманітних соціальних спільностей присв'ячені дослідження
  - а) політологічні;
  - б) соціологічні;
  - в) психологічні;
  - г) історичні.
2. Соціолог, що розподілив курс соціології на дві частини: соціальну статику і соціальну динаміку:
  - а) Г. Тард;
  - б) Е. Дюркгейм;
  - в) А.Гобіно;
  - г) О. Конт.
3. Функція соціології, яка полягає в формуванні суто об'єктивної цілісної картини соціальної реальності на підставі конкретних перевірених кількісних фактів:
  - а) перетворювальна;
  - б) прогностична;
  - в) теоретична соціологія;
  - г) інформаційна.
4. Галузь соціології, що досліджує великомасштабні соціальні системи та історично тривалі процеси:
  - а) мікросоціологія;
  - б) макросоціологія;
  - в) теоретична соціологія;
  - г) фундаментальна соціологія.

5. Соціологічні дослідження, які повинні сприяти розв'язанню певної конкретної соціальної проблеми:
  - а) емпіричні;
  - б) прикладні;
  - в) фундаментальні;
  - г) розвідувальні.
6. Вчений, який в своїй роботі “Курс позитивної філософії” розглядав “закон трьох стадій інтелектуального розвитку людства”:
  - а) К. Маркс;
  - б) Г. Спенсер;
  - в) Г. Тард;
  - г) О. Конт.
7. Закономірності та домінуючі тенденції розвитку соціальних процесів, соціальних спільностей та відносин, це-
  - а) предмет соціології;
  - б) об'єкт соціології;
  - в) методика соціальних досліджень;
  - г) завдання соціології.
8. Соціологічні дослідження, що мають на меті розвиток та удосконалення наукових уявлень про суспільство, його рушійні механізми:
  - а) фундаментальні;
  - б) прикладні;
  - в) емпіричні;
  - г) конкретні.
9. Соціологічні теорії, що опосередковують зв'язок між емпіричними дослідженнями та теоріями високого рівня узагальнення, це –
  - а) теорії “середнього рівня”;
  - б) теорії соціальних інститутів;
  - в) теорії соціальних відносин;
  - г) галузеві теорії.
10. На початку ХХ ст. емпіричні соціологічні дослідження набувають значного поширення у :
  - а) США;
  - б) Франції;
  - в) Німеччині;
  - г) Англії.
11. Поміркуйте, які завдання соціології виокремлюються, коли йдеться про її “діагностичну” функцію.
12. Охарактеризуйте взаємодію та взаємозв'язок між основними структурними елементами соціологічного знання.

Тема 2. Історія виникнення і розвитку соціологічної думки

1. Виокремлення соціології як спеціальної науки.
2. Розвиток соціології у другій половині ХІХ ст.
3. Соціологічна наука ХХ ст. Провідні теоретичні школи і напрями.

Основні поняття та терміни: соціальна думка, соціальне пізнання, протосоціологія, соціологічний метод, натуралістична соціологія, соціал-дарвінізм, расово-антропологічна школа, географічний детермінізм, психологічна школа, структурний функціоналізм, феноменологічна соціологія, фігуративна соціологія, етнометодологія, символічний інтеракціонізм, соціальна парадигма.

Теми рефератів

1. Класична соціологія у роботах початківців /О.Конта, Г.Спенсера, Дж.Мілля/.
2. Значення ідей Е.Дюркейма та М.Вебера у розвитку соціологічної теорії.
3. Структурний функціоналізм, феноменологічна соціологія, символічний інтеракціонізм - провідні теоретико-методологічні парадигми сучасної західної соціології.

Питання для обговорення

1. Які соціокультурні процеси на початку ХХІ ст. спричинили інтенсивний розвиток емпіричної соціології ?
2. Які актуальні проблеми досліджує сучасна соціологія ?

Тести і завдання

1. Видатний російсько-американський соціолог, один із провідних мислителів ХХ століття, автор теорії "соціальної стратифікації" та "соціальної мобільності":
  - а) Р.Мертон;
  - б) Р.Парсонс;
  - в) П.Сорокін;
  - г) М.Вебер.
2. Школа в соціології другої половини ХІХ ст., що наголошувала на нерівноцінності людських рас, яка виявляється у нерівності відповідних психічних, соціальних та культурних рис:
  - а) органічна;
  - б) марксистська;
  - в) географічна;
  - г) расово-антропологічна.
3. Видатний французький соціолог, який розглядав суспільство , головним чином, як сферу солідарності, згуртованості, згоди:
  - а) К.Маркс;
  - б) Е.Дюркгейм;
  - в) Г.Спенсер;
  - г) М.Вебер.
4. Засновником органічної школи в соціології ХІХ ст. є:
  - а) Г. Спенсер;
  - б) Дж. Милль;
  - в) Р.Вормс;
  - г) А. Шеффле.
5. Л.Гумплович та У. Беджгот вважаються представниками:
  - а) соціал-дарвінізму;
  - б) расово-антропологічної школи;
  - в) географічної школи;
  - г) органіцизму.
6. Представник психологічного напрямку в соціології ХІХ ст., який стверджував, що соціологія – це колективна психологія:
  - а) Г.Тард;
  - б) Г. Лебон;
  - в) Дж. Мід;
  - г) У. Джемс.
7. Відомий німецький вчений, автор теорії "соціальної дії" та "розуміючої соціології":
  - а) М.Вебер;
  - б) Г.Зіммель;
  - в) Ф.Тьонніс;
  - г) К.Маркс.
8. Авторами п'ятитомника "Польський селянин в Європі та Америці", де вперше було застосовано метод дослідження особистих документів, є американські соціологи
  - а) У.Томас і Ф.Знанецький;
  - в) Т.Парсонс і Р. Мертон;

- б) Р.Парк та Е.Берджес; г) У.Самнер і Ф.Гіддінгс.
9. Хоторнський експеримент", проведений Е.Мейо та його послідовниками, започаткував становлення:
- а) економічної соціології; в) соціології політики;
 б) інвайронментальної соціології; г) соціології молоді.
- 10.Визначте роль і місце “соціальної фізики” О. Конта у становленні соціології як науки.
- 11.Зазначте основні напрями соціологічних досліджень у ХХ ст..

Тема 3. Методика конкретно-соціологічних досліджень.

1. Зміст і завдання конкретно-соціологічного дослідження. Види дослідження.
2. Основні етапи дослідження.
3. Програма соціологічного дослідження. Його структура.
4. Проблема вибірки в соціологічних дослідженнях.

Основні поняття і терміни: конкретно-соціологічне дослідження, соціальний факт, розвідувальне дослідження, описувальне дослідження, аналітичне дослідження, програма дослідження, проблема, проблемна ситуація, об’єкт дослідження, предмет дослідження, робоча гіпотеза, індикатор, одиниця спостереження, генеральна сукупність, вибіркова сукупність, процедура вибірки, репрезентативність вибірки, випадкова вибірка, гніздова вибірка, систематична вибірка, квотна вибірка.

Тема рефератів

1. Роль мети і завдань у соціологічному дослідженні.
2. Загальні принципи і правила побудови вибіркової сукупності.

Тести і завдання

1. Науково-обґрунтоване припущення про структуру досліджуваних соціальних об’єктів, систему основних елементів та зв’язків між ними, яке потребує емпіричного підтвердження або спростування –
  - а) метод соціології ;
  - б) гіпотеза соціологічного дослідження;
  - в) предмет соціологічного дослідження;
  - г) задача соціологічного дослідження.
2. Система загальних принципів соціологічного дослідження, що визначають характер дослідницьких процедур, технік і прийомів, які використовуються під час його проведення –
  - а) методологія; в) методика;
  - б) техніка; г) процедура.

3. Соціологічне дослідження, що має на меті уточнення цілей, завдань дослідження, основних робочих гіпотез, корегування інструментарію, перевірку доцільності обраних методів збирання соціологічної інформації
  - а) описове; в) розвідувальне (пілотажне);
  - б) аналітичне; г) прикладне.
4. Соціологічне дослідження, в ході якого здійснюється повне кількісно-якісне описання об'єкта, його структурних елементів, характеру їх взаємодії, називають
  - а) описовим; в) розвідувальним;
  - б) аналітичним; г) конкретним.
5. Соціологічне дослідження, яке проводиться з метою виявлення не тільки основних структурних елементів досліджуваного об'єкта, а й причинно-наслідкових залежностей у їх взаємодії, має назву
  - а) описовим; в) розвідувальним;
  - б) аналітичним; г) прикладним.
6. Анкетування є різновидом такого методу збирання первинної соціологічної інформації як:
  - а) аналіз документів; в) опитування;
  - б) спостереження; г) експеримент.
7. Властивість вибіркової сукупності відтворювати основні характеристики та параметри генеральної сукупності визначають як –
  - а) доцільність в) адекватність;
  - б) точність; г) репрезентативність.
8. Метод збирання первинної соціологічної інформації через цілеспрямоване, систематичне, безпосереднє сприйняття і пряму реєстрацію значущих для цілей дослідження фактів соціальної дійсності, це –
  - а) аналіз документів; в) опитування;
  - б) спостереження; г) експеримент.
9. Найпоширеніший у соціології метод збирання первинної вербальної інформації, що ґрунтується на зверненні до окремого індивіда чи групи з питаннями, спрямованими на розкриття змісту досліджуваної проблеми –
  - а) аналіз документів; в) опитування;
  - б) спостереження; г) експеримент.
10. Учасник конкретно-соціологічного дослідження, який виступає джерелом усної або письмової інформації –
  - а) реципієнт ; в) респондент;
  - б) доповідач; г) інтерв'юєр.
11. У лівій колонці таблиці надані поняття: у правій - їхні визначення у вільному порядку. Встановіть відповідність визначення і поняття.

Поняття	Визначення
Методологія	Сукупність навичок, вмінь, прийомів діяльності з організації й проведення соціологічного дослідження.
Методика	Система найзагальніших принципів, положень і методів, що складають основу даної науки
Техніка	Сукупність прийомів, операцій, процедур встановлення соціальних фактів, їх обробки та аналізу.

12. У лівій колонці таблиці подаються основні методи соціологічного дослідження, у правій - різні об'єкти аналізу, джерела інформації. Визначте раціональний метод вивчення кожного об'єкта.

Основні методи	Об'єкти вивчення
Анкетування	Газетні тексти
Аналіз документів	Індивідуальні особливості свідомості
Інтерв'ю	Міжособистісні відносини
Спостереження	Причинно-наслідкові зв'язки
Соціометрія	Факти поведінки людей
Експеримент	Факти свідомості (погляди, інтереси, настрої і т.д.)

Модуль 2. Системний аналіз суспільства

Тема 4. Суспільство як соціальна система

1. Системний підхід у вивченні суспільства.
2. Основні складові суспільства як соціальної системи.
3. Місце й функції соціальних інститутів.
4. Культура як механізм саморегуляції суспільства.

Основні поняття і терміни: соціальна система, соціальна спільність, соціальний інститут, соціальна організація, соціальна група, соціальна верства, соціальна нерівність, формальна і неформальна організація, велика, мала, первинна, вторинна, реальна, номінальна, референтна соціальна група.

Тема рефератів

1. Роль соціальних інститутів у функціонуванні і розвитку суспільства.
2. Культура як важливий компонент соціальної системи.
3. Трансформація сучасного українського суспільства у соціологічних дослідженнях.

Питання для обговорення

1. Які типи соціальних спільностей ви знаєте ?
2. Які чинники визначають соціальну трансформацію сучасного українського суспільства?

3. Яку роль відіграють первинні соціальні групи в процесі інтерації індивіда у суспільство?

Тести та завдання

1. Об'єктивно зумовлене об'єднання людей, основою зв'язку між якими є територія проживання, матеріальні цінності, якими вони володіють та духовні цінності, які вони визнають, це -
  - а) соціальна група
  - б) соціальна спільність;
  - в) соціальна організація;
  - г) суспільство.
2. Об'єднання індивідів, що виникає в процесі спільної діяльності, в якому чіткий розподіл та закріплення функцій між структурними елементами спрямований на забезпечення найефективнішого результату, це-
  - а) держава;
  - б) соціальна група;
  - в) трудовий колектив;
  - г) соціальна організація.
3. Такі ознаки як: стійкі взаємовідносини, високий рівень згуртованості, чітко виражена однорідність складу, притаманні:
  - а) соціальній організації;
  - б) суспільству;
  - в) соціальному інституту;
  - г) соціальній групі.
4. Сукупність всіх способів взаємодії та форм об'єднання людей, що втілює їх усебічну залежність один від одного:
  - а) плем'я;
  - б) соціальна спільність;
  - в) суспільство;
  - г) соціальна організація.
5. Стійка, організована форма діяльності спільностей людей, форма закріплення та засіб здійснення спеціалізованих функцій, це -
  - а) соціальна організація;
  - б) соціальний процес;
  - в) соціальний інститут;
  - г) держава.
6. Історично сформована на певній території, стійка сукупність людей, володіючих загальними рисами та стабільними особливостями культури та психологічного складу - це спільність:
  - а) соціально-демографічна;
  - б) політична;
  - в) соціально-територіальна;
  - г) етнічна.
7. Такі типи соціальних формувань, як великі і малі, реальні та номінальні, первинні й вторинні є різновидами -
  - а) соціальної організації;
  - б) соціальної групи;
  - в) соціальної структури;
  - г) соціальної спільності.
8. Спосіб улаштування соціальної взаємодії, в якому соціальні позиції й взаємозв'язки між ними чітко визначені конкретними правилами і не залежать від особистісних характеристик учасників, характеризує -
  - а) соціальну групу;
  - б) соціальні інститут;
  - в) формальну організацію;
  - г) неформальну організацію.

9. Система соціальних зв'язків, норм, відносин в структурі організації, що спонтанно формується в результаті тривалого міжособистісного або міжгрупового спілкування визначає -
  - а) формальну організацію;
  - в) неформальну організацію;
  - б) соціальний інститут;
  - г) соціальну групу.
10. Такі ознаки, як автономність, здатність підтримувати та відтворювати високу інтенсивність внутрішніх зв'язків, наявність власної назви та ідентифікації, певна територія тощо, характеризують -
  - а) суспільство;
  - в) соціальну групу;
  - б) націю;
  - г) соціальну спільність.
11. Зазначте особливості та цілі системного дослідження суспільства.
12. Охарактеризуйте основні групи соціальних інститутів суспільства.
13. Визначте найбільш реальні й оптимальні перспективи розвитку українського суспільства.

Тема 5. Соціальна структура суспільства

1. Поняття соціальної структури суспільства. Основні різновиди соціальної структури.
2. Соціально-класовий та стратифікаційний аналіз суспільства. Теорія соціальної мобільності.
3. Соціально-територіальна структура населення. Коло проблем соціології міста і села.

Основні поняття та терміни: соціальний клас, соціальна верства, соціальна нерівність, соціальна диференціація, соціальна стратифікація, соціальна мобільність вертикальна, горизонтальна, інтергенераційна, інтрагенераційна мобільність, маргінальність, соціально-демографічна, професійно-кваліфікаційна, соціально-класова, стратифікаційна, соціально-етична, соціально-територіальна структура.

Теми рефератів

1. Характерні риси й тенденції розвитку соціальної структури українського суспільства.
2. Методологічні аспекти аналізу середнього класу у пострадянських суспільствах.
3. Місто і село у соціологічних дослідженнях.

Питання для обговорення

1. Які верстви населення традиційно відносять до середнього класу, чим це зумовлено?
2. Яке значення має феномен соціальної нерівності?
3. Чим небезпечно для суспільства явище маргіналізації?

Тести і завдання

1. Диференціація індивідів за ознаками раси, статі, віку визначає ... структуру суспільства:
  - а) стратифікаційну;
  - б) соціально-демографічну;
  - в) професійно-кваліфікаційну;
  - г) етносоціальну.
2. Переміщення індивідів, соціальних груп із однієї страти в іншу, з суттєвою зміною їх соціального статусу, це -... мобільність:
  - а) горизонтальна;
  - б) географічна;
  - в) міжпоколінна;
  - г) вертикальна.
3. Небажаним наслідком соціальної мобільності, на думку П.Сорокіна, виступає феномен :
  - а) дисфункції;
  - б) дестабілізації;
  - в) пауперизації;
  - г) маргінальності.
4. Наявність численного "середнього" класу суспільства, що забезпечує його стабільність і розвиток, притаманна для -
  - а) західної стратифікаційної системи;
  - б) східної стратифікаційної системи;
  - в) змішаної стратифікаційної системи;
  - г) перехідної стратифікаційної системи.
5. Українське суспільство являє собою ... модель стратифікаційної системи
  - а) західну
  - б) східну;
  - в) змішану;
  - г) перехідну.
6. Переважання анонімних, ділових, короткочасних контактів у міжособистісному спілкуванні, зменшення ролі сім'ї, нестійкість соціального статусу індивіда, підвищення його соціальної мобільності притаманні-
  - а) міській субкультурі;
  - б) сільській субкультурі;
  - в) емігрантській субкультурі;
  - г) маргінальній субкультурі.
7. Структурування соціальної нерівності груп, спільностей людей у певній їх ієрархії - це
  - а) стратифікація;
  - б) трансформація;
  - в) мобільність;
  - г) інтеграція.
8. Переходи людей із соціальних верств в інші, а також просування до більш престижних статусів чи рух до нижчих ієрархічних позицій
  - а) соціальна мобільність;
  - б) соціальна трансформація;
  - в) соціальна деградація;
  - г) соціальна перебудова.
9. Порядок розташування та взаємодії між структурними елементами системи на основі підпорядкування і контролю нижчих щабелів вищим визначає
  - а) соціальну структуру;
  - б) соціальну диференцію;
  - в) соціальну ієрархію;
  - г) соціальний інститут.

10. Високий рівень соціальної мобільності, широкі можливості для соціальних переміщень індивідів, підвищення їх соціального статусу, на думку К. Поппера, забезпечують суспільства -
а) "відкриті";	в) аграрні;
б) "закриті";	г) індустріальні.
11. Назвіть критерії, за якими виділяють соціальні групи представники теорії соціальної стратифікації.
12. Визначте основні характеристики середнього класу, його роль у забезпеченні стабільності суспільства.

Тема 6. Суспільство та особистість

1. Соціальна природа особистості.
2. Поняття особистості, її структура.
3. Механізм детермінації поведінки особистості.
4. Соціальна структура особистості. Механізм соціалізації індивіда.

Основні поняття і терміни: індивід, особистість, індивідуальність, соціалізація, адаптація, інтеріорізація, потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, соціальні настанови, соціальний тип, соціальний статус, соціальна роль, престиж, життєва позиція, життєвий шлях, нормативна особистість, модальна особистість, типологія особистості.

Теми рефератів

1. Структура соціальних потреб та інтересів особистості.
2. Типи особистості: класифікації та підходи.
3. Особистість у системі нових соціальних відносин.

Питання для обговорення

1. Чим обумовлений соціальний статус особи ?
2. Які чинники впливають на процес соціалізації людини ?
3. Які проблеми виникають у формуванні особистості сучасного світу ?

Тести і завдання

1. Поняття, що відображає соціальну значущість людини або групи, які займають певну позицію в ієрархії соціальних статусів –

а) багатство;	в) авторитет;
б) престиж;	г) влада.
2. Особливе суспільне ставлення, внаслідок якого інтереси та потреби людини або групи проектується на речі, предмети, духовні явища, та надають їм певних соціальних властивостей, це -

а) цінність;	в) соціальна установка;
б) ціль;	г) ідеал.

3. Термін, що фіксує унікальність та неповторність людини у всьому багатстві її особистісних якостей і властивостей:
  - а) індивід;
  - б) індивідуальність;
  - в) оригінальність;
  - г) особистість.
4. Потреби людини у безпеці свого існування, впевненості у завтрашньому дні, стабільності умов життєдіяльності, за класифікацією А.Маслоу, це - потреби:
  - а) соціальні;
  - б) престижні;
  - в) фізіологічні;
  - г) екзистенціальні.
5. Людина як система стійких якостей і властивостей, що дозволяють їй реалізувати себе в соціальному житті:
  - а) індивід;
  - б) особа;
  - в) особистість;
  - г) соціальна роль.
6. Певне місце, соціальна позиція особистості у суспільній ієрархії, обумовлена її походженням, професією, освітою, віком, сімейним станом:
  - а) соціальний обов'язок ;
  - б) соціальне положення;
  - в) соціальний статус;
  - г) індивідуальність.
7. Індивід, що втратив свій колишній соціальний статус і не спромігся інтегруватися у нове велике співтовариство:
  - а) девіант;
  - б) злочинець;
  - в) маргінал;
  - г) аутсайдер.
8. Пристосування індивіда до рольових функцій, соціальних норм, умов функціонування різних сфер суспільства і соціальних спільностей:
  - а) інтеріоризація;
  - б) адаптація;
  - в) інтеграція;
  - г) консолідація.
9. Статус, який людина отримує завдяки власним зусиллям, бажанню, вільному вибору, волі:
  - а) природний;
  - б) головний;
  - в) змішаний;
  - г) здобутий.
10. Суб'єктивне усвідомлене ставлення до соціальних інститутів, норм взаємовідносин у суспільстві, намагання їх зберегти, вдосконалити або зруйнувати, визначає -
  - а) потреби особи ;
  - б) соціальну установку;
  - в) інтерес особистості;
  - г) соціальну цінність.
11. Зазначте особливості поведінки маргінальних груп та осіб.
12. Охарактеризуйте найбільш відомі класифікації типів особистості.

Модуль 3. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії.

Тема 7. Соціологія праці і управління

1. Предмет і основні категорії соціології праці і управління.
2. Соціально-трудова відносина і процеси.

3. Соціальні інститути і спільності у сфері праці.
4. Соціологія управління і менеджмент: відмінність та взаємозв'язок предметів дослідження.

Основні поняття й терміни: Соціальне управління, людський фактор, трудовий колектив, соціальні аспекти менеджменту, зміст та характер праці, ставлення до праці, культура праці, простий труд, складний труд, фізичний, механізований, автоматизований труд, управлінський, виконавчий труд, репродуктивний, творчий труд, індустріальний, аграрний труд, трудова діяльність, трудова поведінка, мотиви трудової діяльності, інтелектуалізація праці, управлінські відносини, функції управління, суб'єкт управління, стадії управлінського процесу.

Теми рефератів

1. Проблема стимулювання праці в умовах ринкової економіки.
2. Класичні й сучасні теорії управління.
3. Функції соціального управління.

Питання для обговорення.

1. Чому праця є способом розвитку людства ?
2. В чому відмінність соціологічного дослідження праці від суто економічного?

Тести і завдання

1. Індивідуально-типові особливості ціннісної відносно стійкої системи методів, засобів прийомів впливу керівника на колектив, це -
  - а) стиль керівництва;
  - б) характер керівництва;
  - в) тип особистості
  - г) ціннісні орієнтації.
2. Обумовлена технологічними засобами та незалежна від суб'єктивних бажань доцільна форма професійної активності індивіда -
  - а) трудова поведінка;
  - б) трудова діяльність;
  - в) трудовий процес;
  - г) трудовий цикл.
3. Сукупність дій та вчинків, в процесі і за допомогою яких забезпечується синхронізація інтересів, професійних здібностей людини із системою об'єктивних умов, це -
  - а) трудова діяльність;
  - б) трудовий процес;
  - в) трудовий цикл;
  - г) трудова поведінка.
4. Регулювання виробничої діяльності колективу з метою формування позитивної мотивації членів організації, забезпечення єдності і згуртованості робітників у досягненні загальних цілей організації передбачає поведінка:
  - а) функціональна;
  - б) організаційна;

- б) стратифікаційна; г) субординаційна.
5. Трудова поведінка, пов'язана з дотриманням службового, професійного та посадового етикету, виконанням формалізованих процедур ділової взаємодії, визначається як -
- а) характерологічна; в) церемоніальна;
б) стратифікаційна; г) адміністративна.
6. Впровадження нестандартних рішень, що змінюють певною мірою систему соціальних відносин на різних рівнях організації, передбачає поведінка:
- а) інноваційна; в) деструктивна;
б) характерологічна; г) спонтанна.
7. Трудова поведінка, що характеризується виходом робітників за межі статусно-рольових інструкцій, норм та дисциплінарних правил трудового процесу, це -
- а) характерологічна; в) інноваційна;
б) спонтанна; г) деструктивна.
8. Стиль керівництва, при якому керівник максимально орієнтований на підтримку неформальних відносин зі співробітниками, делегує їм значну частину своїх повноважень та відповідальності, характеризують як:
- а) директивний; в) колегіальний;
б) автократичний; г) пасивний.
9. Найважливіший показник колективу, що виявляється в усвідомленні членами колективу загальної мети та готовності її реалізувати, розуміється як
- а) солідарність; в) взаємодопомога;
б) згуртованість; г) доброзичливість.
10. Конкретна форма реалізації професійної активності, що визначається технологічним алгоритмом робочого місця, це - характеристика ... трудової поведінки:
- а) організаційної; в) адміністративної;
б) функціональної; г) стратифікаційної.
11. Узагальнююча характеристика процесу праці, що враховує багатоманітність його функцій, види виконуваних трудових операцій, розподіл виробничої діяльності за галузями, фізичну та інтелектуальну напруженість визначає:
- а) характер праці; в) змістовність праці;
б) ефективність праці; г) зміст праці.
12. Вид трудової поведінки, орієнтований на здобуття престижних статусів, типовою формою якого є, зокрема, професійна кар'єра: .
- а) характерологічна; в) організаційна;
б) церемоніальна; г) стратифікаційна.
13. Охарактеризуйте основні парадигми сучасної західної соціології праці.

14. Назвіть відомі вам стилі керівництва. Який з них, на вашу думку, є найбільш оптимальним ?

Тема 8. Соціологія конфлікту і девіантної поведінки

1. Особливості дослідження конфлікту в соціології.
2. Визначення конфлікту. Його структура і функції.
3. Соціальний зміст девіації.
4. Причини й види девіантної поведінки.

Основні поняття і терміни: суперечність, конфлікт, соціальне напруження, функції конфлікту, стадії конфлікту, інституціональний конфлікт, інтергруповий, інтрагруповий конфлікти, глобальні, рутинні конфлікти, міжособистісний конфлікт, компроміс, конфронтація, співробітництво, силові ресурси, розв'язання конфлікту, аномія, девіація, соціальна норма, соціальна патологія, індивідуальні та масові відхилення, соціальний контроль, абсолютна та відносна депривація

Теми рефератів

1. Особистість в ситуації конфлікту.
2. Концепція відхилення Е. Дюркгейма.
3. Прояви девіантної поведінки молоді.

Питання для обговорення.

1. На вашу думку, чи є конфлікт атрибутивним елементом соціальної взаємодії ?
2. Які умови та обставини спричиняють конфліктну ситуацію ?
3. Як ви думаєте, чи можна сконструювати безконфліктне суспільство?

Тести і завдання

1. Яким терміном назвав Е.Дюркгейм такий стан суспільства, в якому значна частина його членів, знаючи про існування зобов'язуючих їх ном, ставиться до них негативно або байдуже-
  - а) дестабілізація;
  - б) деморалізація;
  - в) аномія;
  - г) девіація.
2. Поняття, з допомогою якого у сучасній конфліктології позначають здатність опонента реалізувати свою мету всупереч волі партнера у взаємодії -
  - а) сила ;
  - б) ресурси;
  - в) статус;
  - г) наполегливість.
3. Найбільш небезпечним для індивіда і суспільства проявом екстравертної девіантної поведінки є:
  - а) суїцид;
  - б) наркоманія;
  - в) злочинність;
  - г) пияцтво.

4. Стадія розгортання конфлікту, на якій відбувається усвідомлення сторонами спонукальних імпульсів конфлікту, тобто протилежності, розбіжжя їх інтересів, цілей, цінностей, це стадія -
  - а) конфліктна;
  - б) післяконфліктна;
  - в) передконфліктна;
  - г) розв'язання конфлікту.
5. Вчинки, діяльність людей, соціальних груп, що не відповідають встановленим у даному суспільстві нормам або визнаним правилам і стандартам поведінки, це -
  - а) соціальна хвороба;
  - б) соціальний конфлікт;
  - в) соціальна аномія;
  - г) соціальна девіація
7. Індивід, що втратив свій колишній соціальний статус і не спромігся інтегруватися у нове, велике співтовариство:
  - а) злочинець;
  - б) девіант;
  - в) маргінал;
  - г) аутсайдер.
8. Крайній прояв соціальної напруженості, зіткнення протилежних цілей, позицій, поглядів суб'єктів взаємодії, це-
  - а) сварка;
  - б) суперечність;
  - в) конфронтація;
  - г) конфлікт.
9. Спосіб розв'язання конфлікту, коли конфліктуючі сторони реалізують свої ділі шляхом або взаємних поступок, або поступок слабкішій стороні, або тій стороні, що вона спромоглася довести обґрунтованість своїх вимог, це –
  - а) пристосування;
  - б) компроміс;
  - в) конкуренція;
  - г) співробітництво.
10. Відомий американський соціолог, який у своїй праці "Функції соціального конфлікту" обґрунтував тези про позитивне значення конфліктів:
  - а) Т. Парсонс;
  - б) Р. Мертон;
  - в) Л. Козер;
  - г) Д. Белл.
11. Спосіб розв'язання конфлікту, коли конфліктуючі сторони реалізують свої цілі шляхом або взаємних поступок або поступок слабкішій стороні, або тій стороні, що вона спромоглася довести обґрунтованість своїх вимог, це -
  - а) пристосування;
  - б) співробітництво;
  - в) конкуренція;
  - г) компроміс.
12. Зазначте основні стадії розгортання конфлікту.
13. Охарактеризуйте можливі варіанти виходу із конфліктної ситуації.
14. Окресліть основні види девіації серед різних верств населення.

Тема 9. Соціологія молоді та освіти

1. Молодь як специфічна соціально-демографічна група.
2. Соціологічний аналіз основних молодіжних проблем.
3. Місце і роль освіти у сучасному суспільстві.

Основні поняття і терміни: молодь, соціально-демографічна спільнота, соціальна зрілість, соціалізація, молодіжна субкультура, дозвілля, молодіжна державна політика, освіта, знання, навчання, соціальні функції освіти, гуманізація і демократизація освіти, перманентна освіта.

Теми рефератів

1. Державна молодіжна політика в Україні: сутність, основні напрями.
2. Основні напрями соціологічних досліджень у молодіжному середовищі.
3. Реформування системи освіти в Україні і закордонний досвід.

Питання для обговорення

1. Які мотиви сприяють молоді до вступу в шлюб ?
2. Яка роль належить сім'ї в організації раціонального дозвілля ?
3. Як, на Ваш погляд, треба готувати сучасних юнаків та дівчат до вступу у шлюб ?

Тести і завдання

1. Несвідома спроба дитини копіювати певну модель поведінки, це -
а) ідентифікація; б) імітація;
в) наслідування; г) моделювання.
2. Шлях виховання, який передбачає розвиток в людині потреби в самоудосконаленні, в намаганні постійно поповнювати свої знання, підвищувати рівень освіченості, це -
а) стихійне виховання; б) цілеспрямоване виховання;
в) самовиховання; г) кар'єра.
3. Специфічна соціально-демографічна група, призначена сучасним суспільством для прискореного засвоєння новітнього професійного, науково-технічного, соціально-культурного (інтелектуального) та територіального довкілля, це -
а) прогресивні громадські рухи в) молодь
б) науково-технічний персонал г) пенсіонери
4. Негативне явище у розвитку сучасної системи освіти, яке виявляється у зниженні ефективності освіти та її якості, це -
а) дестабілізація в) функціональна неграмотність
б) некомпетентність г) інфантилізація
5. Представники найбільш престижних соціальних спільностей, з якими намагаються ідентифікувати себе окремі особистості або групи, що виявляється у копіюванні стандартів та «к*» еталонів поведінки цих престижних груп, це -
а) студентська група в) сім'я
б) референтні групи г) професійна група
6. Процес прискореного статевого дозрівання, яке визначає раннє завершення дитинства:

- а) акселерація
б) молодість
- в) зрілість
г) прогрес
7. Охарактеризуйте сім'ю як соціальну групу. Чому її вивчають як соціальний інститут ?
  8. Як, на Ваш погляд, має відбуватись духовне взаємозбагачення членів сім'ї
  9. Період коли дитинство вже закінчилось, а навантажена професійними та сімейними турботами, дорослість ще не настала, називають
    - а) невизначеністю;
    - б) молодістю;
    - в) маргінальністю;
    - г) тінейджерством.
  10. Такі соціальні функції як інтеграція науки у виробництві, підтримка соціально-професійного балансу суспільства, трансляція загальнолюдського культурного, наукового досвіду та знань виконує інститут
    - а) сім'я;
    - б) культура;
    - в) освіта;
    - г) виховання.
  11. Сучасні служби оцінки освіти та роботодавці всіх рівнів оцінюють стан сучасної освіти у глобальному масштабі як
    - а) задовільний;
    - б) кризовий;
    - в) стабільний;
    - г) динамічний.
  12. Зазначте особливості молоді як соціально-демографічної групи.
  13. Спробуйте відтворити ієрархію цінностей сучасної молоді.
  14. Чому потрібна гуманізація та гуманітаризація освіти майбутнього фахівця сільського господарства ?

Тема 10. Соціологія сім'ї та шлюбу

1. Шлюб та сім'я як об'єкти соціологічних досліджень.
2. Головні соціальні функції сім'ї.
3. Основні проблеми та тенденції розвитку сучасної сім'ї.

Основні поняття та терміни: сім'я, шлюб, полігінія, нуклеарна сім'я, поліганія, поліандрія, складна сім'я, сім'я як мала соціальна група та соціальний інститут, сімейна роль, сімейний конфлікт, демографічна політика, функції сім'ї, емоційно-духовні відносини, егалітарна сім'я.

Теми рефератів

1. Проблеми студентської сім'ї, їх соціологічне дослідження.

2. Культура відносин в молодій сім'ї як фактор стабільності.
3. Проблема побуту і дозвілля молоді сім'ї

Питання для обговорення

1. Які мотиви сприяють молоді до вступу в шлюб ?
2. Як, на Ваш погляд , має відбуватись духовне взаємозбагачення членів сім'ї?
3. Яка роль належить сім'ї в організації раціонального дозвілля?
4. Як, на Ваш погляд, треба готувати сучасних юнаків і дівчат до вступу у шлюб?

Тести і завдання

1. Функція сім'ї, що передбачає організацію раціонального проведення вільного часу, взаємозбагачення інтересів та схильностей членів сім'ї -
  - а) духовна;
  - б) емоційна;
  - в) репродуктивна;
  - г) дозвільна.
2. Функції сім'ї, що передбачає соціалізацію молодого покоління, підтримку культурної безперервності суспільства, це-функція -
  - а) виховна;
  - б) первинного соціального контролю;
  - в) духовного спілкування;
  - г) економічна.
3. Бездітні сім'ї - це такі, в яких протягом ... сумісного проживання не народилася дитина
  - а) 10
  - б) 3
  - в) 5
  - г) 7
4. Особливий тип сімей, що відрізняється більшою згуртованістю, демократичністю, емоційністю, а також значною матеріальною залежністю від батьків, це -
  - а) молоді;
  - б) студентські;
  - в) дистанційні;
  - г) проблемні.
5. Функція сім'ї, що передбачає моральну регламентацію поведінки членів сім'ї у різних сферах життєдіяльності, це -
  - а) духовного спілкування;
  - б) емоційна;
  - в) функція первинного соціального контролю;
  - г) господарсько-побутова.
6. Функція сім'ї, що передбачає одержання психологічного захисту, емоційної підтримки, психологічної релаксації, членів сім'ї, це -
  - а) емоційна;
  - б) духовного спілкування;
  - в) дозвільна;
  - г) виховна.
7. Функція сім'ї, що передбачає отримання матеріальних засобів одними членами сім'ї від інших, економічна підтримка неповнолітніх і непрацездатних членів сім'ї, це - функція:
  - а) господарсько-побутова;
  - б) соціально-статусна;
  - в) репродуктивна;
  - г) економічна.
8. Ґрунтовна основа сімейних відносин, це -

- а) шлюб; б) кохання;
в) взаємоповага; г) взаємодопомога.

9. Головними ознаками сім'ї є така група критеріїв:

Шлюбні чи родинні зв'язки між всіма її членами: А
сумісне проживання в одному приміщенні
загальний сімейний бюджет

Взаємодопомога: Б
шлюбні чи родинні зв'язки між всіма її членами
загальний сімейний бюджет

10. Шлях виховання, який передбачає розвиток в людині потреби в самоудосконаленні, в намаганні постійно поповнювати свої знання, підвищувати рівень освіченості, це -

- а) стихійне виховання; в) самовиховання;
б) цілеспрямоване виховання; г) кар'єра.

11. Історично обумовлена, санкціонована та регульована суспільством форма взаємин між чоловіком та жінкою, яка встановлює їх права і обов'язки стосовно один одного, їх дітей та батьків, це -

- а) шлюб; в) дружба;
б) сім'я; г) любов.

12. Проста сім'я, яка представляє собою подружжя з дітьми, що не перебувають у шлюбі, називається:

- а) нуклеарною; в) примітивною;
б) звичайною; г) розширеною.

13. Тип сім'ї, що групується на існуванні однієї шлюбної пари - чоловіка і жінки, це -

- а) полігамія; в) поліандрія;
б) полігінія; г) моногамія.

14. Функція сім'ї, що передбачає розвиток особистісних якостей членів сім'ї, їх духовне взаємозбагачення, зміцнення духовних основ, сімейного союзу, це - функція:

- а) емоційна; б) духовного спілкування;
в) дозвільна; г) виховна.

15. Функція сім'ї, що передбачає підтримку фізичного здоров'я членів сім'ї, догляд за дітьми та членами сім'ї похилого віку

- а) економічна; б) соціально-статусна;
в) господарсько-побутова; г) емоційна.

16. Охарактеризуйте сім'ю як соціальну групу .

17. Визначте основні тенденції трансформації сучасного інституту сім'ї, його перетворення на початку XXI ст.

Тема 11. Етносоціологія. Основні проблеми

1. Предмет дослідження етносоціології.

2. Зміст і особливості існуючих концепцій етногенезу, націй.

3. Національне відродження України як проблема соціології нації.

Основні терміни і поняття: етнографія, етнічна група, етнічна спільність, етнос, етногенез, націологія, націогенез, чинники утворення нації, національна уніфікація, етнічна ідентифікація, національний характер, етнофобія, етноцентризм.

Теми рефератів

1. Соціологія нації як специфічна соціологічна теорія.
2. Особливості українського національного характеру та менталітету.

Питання для обговорення

1. Які головні проблеми вивчає етносоціологія ?
2. В чому полягає особливості етносу, нації як соціальних груп ?
3. Чим небезпечні явища етноцентризму та етнофобії ?

Тести і завдання

1. Наука, яка вивчає форми і закономірності життєдіяльності соціальних спільнот, їх спільного проживання, взаємодії та взаємозалежності – це визначення

а) етносоціології;	в) етнології;
б) антропології;	г) етногенезу.

2. Сталий колектив людей, який склався в результаті природного розвитку на основі специфічних стереотипів свідомості й поведінки, це –

а) нація;	в) населення;
б) етнос;	г) народ.

3. Сукупність соціопсихічних рис, установок, стереотипів поведінки, які репрезентують ціннісні відношення до світу в культурі, традиціях, звичаях даного народу, це –

а) національна ментальність;	в) національна специфіка;
б) національний характер;	г) національна свідомість.

4. Нині в Україні 44 % українців є представниками ... типу:

а) остійського;	в) понтійського;
б) нордійського;	г) динарського.

5. Тенденційне, презирливе ставлення або ворожість представників одного етносу стосовно інших, віра у центральність, правильність та вищість своїх цінностей і дискримінація інтересів інших етнічних груп, це – явище

а) етноендофобії;	в) егоїзму;
б) національного нарцисизму;	г) етноцентризму.

6. Протиприродне явище нелюбові до свого етносу, відверта байдужість до його надбань, інтересів і проблем, що знаходить свій вияв у свідомій відмові від рідної мови та культури, це – феномен

а) етнічної ендифобії;	в) етноцентризму;
б) національного нарцисизму;	г) песимізму.

7. Надмірна оцінка національних заслуг, вартостей, інтересів, закоханість у власну культуру, самозадоволеність, пихатість національною історією, зазнайство, ворожість до інших, це – явище

- а) етноендофобії; в) етноцентризму;
- б) національного нарцисизму; г) егоїзму.

8. Етносоціальна пільність з усталеним самоусвідомленням своєї ідентичності, а також територіально-мовною та економічною єдністю, це – визначення

- а) нації; в) народу;
- б) етносу; г) держави.

9. Виділення і віднесення людиною чи групою себе, інших або іншими за етнічними ознаками до тієї чи іншої спільності – є

- а) етнічна ідентичність; в) етнічна маргінальність;
- б) етнічна самоідентифікація; г) етнічна ендофобія.

10. Позначення ідей, ідеологій, почуттів, що наголошують на цінності націй, національної культури, національних інтересів, це – визначення

- а) національного нарцисизму; в) націократії;
- б) етноцентризму; г) націоналізму.

11. Чим спричиняється особлива актуальність досліджень етносоціології ?

12. Зазначте основні проблеми процесу національного відродження України?

Література

1. Брайсон В. Гендер и политика времени. Феминистская теория и современные дискуссии. / Брайсон В. – Пер. с англ. – К.: Центр учебной литературы, 2011. – 248 с.
2. Гілюн О. Про підсумки Всеукраїнського конкурсу наукових робіт з соціології “Соціологічна освіта в Україні ХХІ ст.: лідерство для прогресу” / О. Гілюн // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 1. – С. 214 – 216.
3. Дворецька Г. В. Соціологія : навчальний посібник. / Г. В. Дворецька К. : КНЕУ, 2002. – 472 с.
4. Людина і суспільство: основні тенденції розвитку і фактори трансформації у філософському, соціальному та психологічному вимірі : зб. матеріалів круглого столу (31 берез. 2006 р., Чернігів) / ред.: В. Ю. Кондович; Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці. - Чернігів : Черніг. обереги, 2006. - 114 с.
5. Лысенко С.Н. Демография: Учебно-практ. пособие / С. Н. Лысенко. – М.: Вузовский учебник: ИНФМолодь Украины в контексті міжкультурної комунікації: матер. VIII Всеукраїнської студентської науково-практ. конференції (24 березня 2011 р.) / ДУЕП. – Дн-ськ: ДУЕП, 2011. – 500 с. Піча В. М. Соціологія : Навчальний посібник / В. М. Піча ; К.: ”Каравела”, 1999. – 248 с.
6. Массовое общество в ХХ ст. // Социологич. исследов. – 2001.- № 7. – С. 3 – 12.
7. Мариніч І. Соціальна реальність у соціологічній традиції та сучасних теоріях: здобутки й проблеми / І Мариніч // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – № 1. – С. 74 – 89.
8. Паніотто В. Соціологічні дослідження як спосіб контролю за результатами виборів і референдумі / В. Паніотто, Н. Харченко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001. – №1. – С 155 – 70
9. Пострадянська динаміка українського суспільства в європейському контексті: загальна дискусія //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 3. – С. 186 –198.
10. Сеньбос Ш. Исторический метод в применении к социальным наукам / Пер. с франц. П. Когана; 2 - е изд. М.: Либроком, 2011. – 258 с.
11. Соціологія: підручник / За ред. В. Г. Городяненка. : К.: ВЦ "Академія" – 2008. – 544 с.
12. Соціологія : підручник / за ред. д-р соціологічних наук, проф. Ю.Ф. Пачковського. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 418 с.
13. Суіменко Є.І. Соціальна інженерія. Експериментальний курс лекцій: Навч. посіб. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2011. – 224 с.

14. Шестаковський О.П. Базові культурні особливості українського суспільства і можливості їх використання для соціально-економічного розвитку : наукова доповідь / О.П. Шестаковський, Є.В. Білоус; за ред. О.М. Балакіревої ; НАН України, ДУ “Ін-т екон. та прогнозув. НАН України”. – К., 2015. – 36 с.

Зміст

Вступ	3
Модуль 1. Методологічні засади соціології	4
Тема 1. Соціологія як наука	4
Тема 2. Історія виникнення і розвитку соціологічної думки	5
Тема 3. Методика конкретно-соціологічних досліджень.....	7
Модуль 2. Системний аналіз суспільства	9
Тема 4. Суспільство як соціальна система	9
Тема 5. Соціальна структура суспільства	11
Тема 6. Суспільство та особистість	13
Модуль 3. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії	14
Тема 7. Соціологія праці і управління	14
Тема 8. Соціологія конфлікту і девіантної поведінки	17
Тема 9. Соціологія молоді та освіти	18
Тема 10. Соціологія сім'ї та шлюбу	20
Тема 11. Етносоціологія. Основні проблеми	22
Література	25
Зміст	27

Навчальне видання

ПРАКТИКУМ З КУРСУ «СОЦІОЛОГІЯ»

Методичні рекомендації

Укладач: Шарін Олександр В'ячеславович

Формат 60x87 1/8. Ум.друк.арк. 2

Тираж ___ прим. зам. № ___

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.